

Przestępczość zorganizowana jako zjawisko globalne i jego konsekwencje

Przestępczość zorganizowana stanowi złożone zjawisko kryminalne o charakterze międzynarodowym, którego nie da się ograniczyć wyłącznie do pojedynczych czynów przestępczych. Jest to raczej wielowymiarowa forma działalności społecznej, obejmująca różnorodne obszary życia społeczno-ekonomicznego, a jej geneza sięga odległych epok historycznych. Już w XVII wieku powstały pierwsze struktury organizacji takich jak chińskie Triady czy japońska Yakuza, a w XIX wieku pojawiła się sycylijska mafia. Najwyższy stopień rozwoju przestępczość zorganizowana osiągnęła w XX wieku w Stanach Zjednoczonych, we Włoszech, Japonii, w państwach tzw. „złotego trójkąta” (Tajlandia, Laos, Birma) i „złotego półksiężyca” (Afganistan, Pakistan, Indie), a także w krajach bałkańskich, Ameryce Łacińskiej czy na obszarze WNP.

Zjawisko to nie ominęło również Polski. Transformacja ustrojowa, liberalizacja prawa, otwarcie granic, swobodny przepływ osób i idei, a także osłabienie instytucji odpowiedzialnych za zwalczanie przestępczości stworzyły korzystne warunki do rozwoju zorganizowanych grup przestępczych. Wzrostowi tego zjawiska sprzyjały również czynniki społeczne: dezorganizacja relacji międzyludzkich, rosnąca pogoń za zyskiem materialnym kosztem innych wartości, duży popyt na nielegalne towary i usługi oraz słabość nieformalnych mechanizmów kontroli społecznej.

Nie bez znaczenia pozostaje również oddziaływanie subkultur i mediów. Wizerunek bogatego przestępcy otaczającego się luksusem bywał prezentowany jako wzór sukcesu, a przekaz medialny często kreował mit przestępcy-bohatera, co wzmacniało atrakcyjność tego stylu życia. W praktyce organizacje

przestępcze oferowały to, czego nie zapewniało społeczeństwo – poczucie przynależności, bezpieczeństwa, solidarności oraz dostęp do dóbr i przywilejów.

Definicyjna niejednoznaczność

Zdefiniowanie pojęcia „przestępczość zorganizowana” okazuje się zadaniem trudnym i kontrowersyjnym. Wynika to z faktu, że w różnych krajach zjawisko to przybiera odmienne formy. Komisje wymiaru sprawiedliwości we Francji, Niemczech, Włoszech czy USA oraz eksperci Interpolu od lat siedemdziesiątych próbują opisać jego mechanizmy i formy organizacyjne. W praktyce funkcjonuje wiele definicji, tworzonych zarówno przez państwa, jak i organizacje międzynarodowe.

W Polsce pojęcie to po raz pierwszy pojawiło się w ustawie o ochronie obrotu gospodarczego z 1994 roku, a następnie w Kodeksie karnym z 1997 roku, gdzie wprowadzono terminy: „zorganizowana grupa” oraz „związek mający na celu popełnianie przestępstw”. Z kolei Biuro do Walki z Przestępczością Zorganizowaną Komendy Głównej Policji posługuje się definicją opartą na kilku elementach: działanie sprawców z chęci zysku lub żądzy władzy, trwałość i zorganizowana struktura grupy, hermetyczność i dyscyplina wewnętrzna, stosowanie przemocy i zastraszania, multiprzestępczość, a także dążenie do wpływania na politykę, organy ścigania, media czy gospodarkę, nierzadko w skali międzynarodowej.

Podobne podejście występuje w USA, gdzie specjalna komisja powołana w 1968 roku określiła przestępczość zorganizowaną jako trwałą konspirację przestępczą, opartą na hierarchii, dyscyplinie i niepisanych regułach, której celem jest monopolizacja wybranych sfer gospodarki. Komisja z 1986 roku podkreśliła natomiast, że działalność tego rodzaju grup jest szczególnie trudna do zwalczania, ponieważ uczestniczą w niej zarówno grupy etniczne, protektorzy chroniący interesy przestępców, jak i osoby pełniące funkcje doradcze.

W Niemczech Federalny Urząd Kryminalny w 1990 roku uznał, że przestępczość zorganizowana występuje, gdy co najmniej trzy osoby współdziałają w celu popełniania czynów przestępczych, zaplanowanych na dłuższy okres i nastawionych na osiągnięcie zysku lub wpływu politycznego. Interpol natomiast przyjął definicję uwzględniającą skalę międzynarodową, wskazując, że przestępczość zorganizowana to każdy związek osób prowadzących trwałą działalność sprzeczną z prawem w celu uzyskiwania dochodów.

Struktura i charakterystyka

W literaturze wyróżnia się trzy rodzaje organizacji przestępczych: luźno powiązane grupy (bandy), zorganizowane grupy przestępcze oraz mafie – będące najbardziej rozwiniętą formą tego zjawiska. Ich specyfika przejawia się w wyraźnym podziale ról, planowaniu działań strategicznych i taktycznych, racjonalnym gospodarowaniu zasobami oraz w stosowaniu przemocy jako środka ostatecznego.

H. Abadinsky zwracał uwagę, że przestępczość zorganizowana pełni funkcję usługową wobec społeczeństwa, zaspokajając popyt na nielegalne towary i usługi, takie jak narkotyki czy prostytucja. Grupy te wybierają działalność charakteryzującą się najmniejszym ryzykiem wykrycia i ukarania, przy równoczesnym zapewnieniu największych zysków. Co istotne, przestępczość zorganizowana nie tylko realizuje własne interesy, ale także zabezpiecza je poprzez działalność powiązaną, w tym „pranie brudnych pieniędzy” czy infiltrację legalnej gospodarki.

Cechą charakterystyczną jest również internalizacja norm subkultury przestępczej. Potencjalni członkowie uczą się zasad tej subkultury od najmłodszych lat, przyswajając wzorce zachowań, wartościowanie i lojalność wobec grupy. Zasady te, niepisane, lecz powszechnie akceptowane wewnątrz struktur, tworzą swoisty kodeks postępowania.

Globalizacja i nowe wyzwania

Przestępczość zorganizowana, szczególnie od końca XX wieku, nabrała charakteru globalnego. Dzięki wykorzystaniu nowoczesnych środków komunikacji i transportu grupy przestępcze stały się niezwykle mobilne, działając ponadregionalnie i ponadpaństwowo. Coraz częściej łączą działania nielegalne z legalnymi, maskując źródła dochodów i korzystając z gospodarczej „szarej strefy”.

Działalność tego rodzaju grup obejmuje nie tylko klasyczne obszary, takie jak handel narkotykami czy prostytucja, ale również przenika do struktur gospodarczych i politycznych, tworząc sieci powiązań z przedstawicielami administracji, wymiaru sprawiedliwości czy świata biznesu. Ostatecznym celem nie jest wyłącznie zysk finansowy, lecz także uzyskanie trwałego wpływu na życie społeczne, polityczne i gospodarcze.

Szczególne zagrożenie wynikające z przestępczości zorganizowanej wynika z kilku istotnych efektów:

a) Efekt organizacyjny – struktura grupy przestępczej umożliwia osiągnięcie lepszych rezultatów przy tym samym nakładzie środków lub realizację celów, które byłyby niemożliwe do osiągnięcia przez jednostki działające indywidualnie. W efekcie przestępcy zorganizowani wyrządzają znacznie większe szkody niż przestępcy działający samodzielnie.

b) Efekt obronny – organizacja przestępcza skutecznie zabezpiecza swoich członków przed wykryciem i osądzeniem. Struktura grupy umożliwia lepsze maskowanie przestępstw, zapewnia schronienie osobom ściganym oraz ułatwia wpływanie na przebieg postępowania karnego, zarówno legalnie (np. poprzez opłacenie obrońcy), jak i nielegalnie (np. zastraszanie świadków).

c) Efekt demoralizacji – zorganizowane grupy przestępcze mają

silny wpływ na swoich członków, przełamując ich opór wobec podejmowania określonych działań i wzmacniając poczucie wspólnoty. Jednocześnie oddziałują na osoby znajdujące się w ich sferze wpływów, stosując presję w celu przyłączenia się do grupy, promując wzorce przestępczego zachowania oraz atrakcyjny styl życia, a także tworząc legendę „sukcesu przestępczego”.

d) Efekt korupcji – przestępczość zorganizowana zwiększa możliwość korumpowania osób zajmujących kluczowe stanowiska w instytucjach publicznych, takich jak organy administracji, agendy kontroli społecznej czy instytucje gospodarcze. W konsekwencji wzmacnia to efekt demoralizacji w społeczeństwie i samych strukturach państwowych.

Przestępczość zorganizowana może mieć charakter **polityczny, ekonomiczny lub hedonistyczny**.

Kategoria **hedonistyczna** obejmuje przypadki grup działających w celu popełniania przestępstw seksualnych lub związanych z używaniem narkotyków. Rozróżnienie między przestępczością polityczną a ekonomiczną opiera się przede wszystkim na kryterium celów działania, a nie stosowanych metod.

W ramach **zorganizowanej przestępczości politycznej** wyróżnia się dwie podstawowe kategorie:

a) Organizacje terrorystyczne – grupy, które dla realizacji swoich celów dopuszczają się użycia przemocy.

b) Organizacje pacyfistyczne – podmioty, które w swoim działaniu stosują wyłącznie środki perswazyjne, prowadzą walkę parlamentarną lub korzystają z nacisków ekonomicznych. Choć działalność takich organizacji może być formalnie przestępna w świetle prawa, nie musi być uznawana za społecznie patologiczną.

Zorganizowana przestępczość polityczna jest zawsze wyrazem konfliktów społecznych. Stopień poparcia dla takich

organizacji w społeczeństwie może być traktowany jako wskaźnik intensywności tych konfliktów. Im większa akceptacja celów organizacji wśród obywateli, tym większy nacisk na państwo w kierunku wprowadzenia postulowanych zmian. W konsekwencji państwo stosuje silniejsze środki, aby przeciwdziałać tym działaniom.

Inaczej wygląda **zorganizowana przestępczość ekonomiczna**, która wyrasta z innych podstaw i choć bywa powiązana z polityką, to jedynie w takim zakresie, w jakim wspiera realizację interesów grupy. Głównym celem przestępczych organizacji ekonomicznych jest zwiększenie nielegalnego zysku, a ich działania skoncentrowane są na maksymalizacji korzyści finansowych przy minimalizacji ryzyka wykrycia.

Wyższą formę zorganizowania przestępczego wykazuje mafia. Termin „mafia” pojawił się po raz pierwszy w 1865 roku, w depeszy opisującej ją jako zajadłe tajne stowarzyszenie przestępcze. M. Macchiavelli definiował mafię jako zakonspirowaną organizację opartą na bezwzględnym przestrzeganiu zasad milczenia, tajemnicy, posłuszeństwa i lojalności wobec szefa.

Podstawową cechą działalności mafii jest pozyskiwanie wpływów wśród przedstawicieli sądownictwa, administracji państwowej i samorządowej oraz polityków poprzez korupcję, szantaż i terror. Mafia wspiera siły polityczne, które stoją za nią, wymuszając decyzje korzystne dla własnych interesów.

Pierwowzorem organizacji mafijnych jest mafia sycylijska, ukształtowana w drugiej połowie XIX wieku, która uzurpowała sobie prawo do zastępowania instytucji państwowych. Członkowie mafii włoskiej opanowali struktury władzy na Sycylii, a następnie na znacznym obszarze Włoch oraz w centralnych organach państwowych.

Mafia włoska rozwinęła swoją działalność również w Stanach Zjednoczonych po gwałtownej emigracji zarobkowej Włochów na

początku XX wieku. Każda rodzina mafijna kierowana jest przez **capo** („szefa”), który współpracuje z doradcami, zwanymi **consiglieri**, natomiast na najniższym szczeblu hierarchii znajdują się **soldati** („żołnierze”). Szefowie poszczególnych rodzin tworzą rodzaj rady, określanej mianem **kopuły** (*copola*), a na czele całej organizacji stoi **capo di tutti capi** („szef wszystkich szefów”).

c.d. tego referaty nastąpi

Jeśli potrzebujesz pomocy w napisaniu referatu czy innej pracy, to polecamy serwis [pisanie prac](#) - prace pisane na (prawie) każdy temat